

cizoložných, nezachování lhůt, pokusy o legitimování dětí krvesmilných, cizoložných i manželských, pokusy o zvláštní řízení při rozvodech, opětná manželství osob bigamních atd.

Zákonodárství belgické o státním občanství za války a po ní bylo inspirováno francouzským.

Nad to Belgie sama vydala zákon ze 7. IV. 1922 o legitimování dětí, jejichž rodiče za války uzavřeli manželství v cizině. Velká Británie vydala dva nové zákony o státním občanství ze 7. VIII. 1914 a z 15. V. 1922, dopouštějíc jako Belgie své státní občance, jejichž manžel přestane býti britským občanem, právo zachovati si dosa-
vadní státní příslušnost.

Z ostatních států referent Mirguet přes dotazování u jejich legací a konsulátů nevyšetřil zákonodárství o státním občanství a v tištěné své zprávě, pozdě rozdané, bezvýsledně reklamoval u cizích delegátů kongresových jeho vylíčení.

V debatě doporučoval del. Levy zřízení mezinárodního orgánu k usnadnění sňatků cizinců a k úpravě jejich osobního stavu.

Jako přání kongresu bylo usneseno:

Roztřídití soustavně u centrálních úřadů státních výpisy z aktů o stavu osobním zřízených v cizině, místo zasílání jich obcím, ovšem se zárukou zachování dokumentů a vydávání opisů z nich, prodloužití lhůty k uznání a legitimaci nemanželských dětí, zdůraznití jednotnost rodiny i ve státním občanství a nepřipustiti, aby manželka podržela za trvání manželství jinou státní příslušnost, než má manžel, srovnávati různá zákonodárství o stavu osobním a státním občanství, nevyučovati při tvoření zákonů o nich účastenství praktiků, vyhledávati jednotnost hlediska i řešení pro všechny státy, informovati obce a v příštím kongresu pro tyto otázky zřídití sekci.

(Dokončení.)

LITERATURA.

Část všeobecná.

Josek Otakar, Život a dílo Josefa Kalouska. Nákladem Historického Spolku v Praze. 1922. S 10 obrázky. Stran 371.

Rázovitá, úctyhodná postava Kalouskova našla v dojemně oddaném jeho žáku, prof. Joskovi, životopisce opravdu mistrného. Autor překročil sice k dílu svému s neobyčejnou skromností — vidí se to z předmluvy — ale výsledek práce jeho uspokojí zajisté plnou měrou nejen ty, kdo čelného našeho historika osobně neznali, nýbrž i ty, kdo měli příležitost se zvěčnělým osobně se stýkati a nahlédnouti blíže do jeho duševní dílny i seznámiti se s osobními jeho poměry.

Prof. Josek vylíčil nám všestranně a při tom poutavě Josefa Kalouska od jeho nejútlejšího mládí až do posledních dnů jeho života,

tak jak vyrůstal z prostých venkovských poměrů jinocha hledajícího za těžkých hmotných podmínek po dlouhých oklikách a po vylučování veliké životní energie pravou cestu k svému příštímú vědeckému povolání, jak všechny překážky v mužném věku znenáhla odstranil a jak si konečně vydobyl vynikající postavení na universitě, ve veřejném životě, ve vědecké literatuře a v předních našich vědeckých institucích. Životopisec zobrazil nám věrně a podrobně jak sympatickou osobu Kalouskovu, tak celou jeho vědeckou činnost. Po obou stránkách svého díla nespokojil se však jen vylíčením vlastního života Kalouskova a jeho vědeckého profilu, nýbrž zobrazil nám celé prostředí, v němž zvětčelý žil, a rozebral i jeho tvorbu literární. Po kratším úvodě vypsál Kalouskovo mládí, přešel pak ke Kalouskovým studiím na reálce a polytechnice, vylíčil nám zvětčelého jako žurnalistu a posluchače filosofické fakulty, jako domácího učitele v rodině Riegrově, jako historika českého státního práva, věnoval pozornost Kalouskovu učitelování na školách, jeho sňatku, jeho polemikám s domácími a cizími historiky, jeho příležitostným spisům, poslancování, řádné profesuře na universitě, jeho účasti ve sporu o Rukopisy, ocenil práce zvětčelého k dějinám selského stavu v Čechách, vylíčil jeho nazírání na význam dějepisu vůbec a na dějiny české zvláště, jeho přesvědčení náboženské a politické, jeho činnost na katedře universitní a při Archivu Českém, jeho působnost recensentskou a ve společnostech vědeckých a zmínil se ještě o jeho chorobách a úmrtí, skončil dílo své Doslovem rázu historicko-filosofického. V příloze připojil rodokmen rodu Kalouskova.

Knihá je krásnou pietní poctou veliké osobnosti Kalouskovy.

K. K.

Handelsman Marceli, *Historyka*. Część I. Zasady metodologii historji. Zamość, 1921.

Upozorňujeme na velmi pěknou příručku M. Handelsmana, určenou jednak pro badatele v oboru dějin, jednak pro universitní posluchače historie. Titul »historyka« vzal autor od Lelewela, dal mu však poněkud odchylný smysl. Rozumíť slovem tím theorii dějin, totiž nauku věnovanou otázkám 1. theorie historického poznání, 2. tvůrčího procesu v dějinách, 3. metody historického badání. Podle tohoto pojmání rozpadá se nauka tato na tři části, jež dlužno zpracovati odděleně. Methodologie náleží vlastně až na poslední místo. Poněvadž však z důvodů praktických lze tuto třetí část »historyky« umístiti na první místo, odhodlal se autor vydati nejprve část zabývající se methodologií dějin.

Podle vlastních svých slov snažil se spisovatel vytvořiti nový typ postupu práce, stojící uprostřed mezi francouzským, ryze praktickým, a příliš theoretickým německým. Theorie vystupuje u něho jako snaha o zachycení podstaty vědeckého postupu, snaha vyžadující nejen analysy základních prvků tohoto postupu, nýbrž i vystižení zvláštností myšlení, jež umožňují dosažení jeho cílů.

Knihá je vlastně určena pro toho, kdo studuje dějiny polské, ale

má význam pro každého, kdo se zabývá studiem dějin jakéhokoli národa, zvláště národů slovanských. Podává nejen výklady platné pro každého badatele v oboru dějin, nýbrž přináší i mnoho údajů bibliografických.

Spis skládá se z pěti částí a závěru. V části první se pojednává o zásadních pojmech historie (co je předmětem a co úkolem historie, jaké jsou druhy její, o metodě, o poměru historie k jiným vědám a j.). Část druhá se zabývá heuristikou, t. j. naukou o pramenech. Mluví se tu o jejich druzích, místech, kde se nalézají (o knihovnách a archivech) a jejich sbírkách (podává se bibliografie). Část třetí je věnována kritice a hermeneutice. Vykládá se tu nejen o vnější, nýbrž i o vnitřní kritice pramenů čili hermeneutice. Začíná se od úkolů kritiky erudiční; mluví se o kritice původu, dále o kritice povahy pramenů (o dokumentech autentických, padělaných atd.), o analýze a konečně o publikování pramenů čili o synthesi. Pojednává se tu o uspořádání a seskupení fakt, o metodách konstruování popisných formulí (o indukci, dedukci, analogii a j.), o reprodukování minulosti a o povaze syntetické metody v dějinách. Část pátá zabývá se výkladem historickým. V závěru pojednává se o významu methodologie historické. Spis jest opatřen rejstříkem autorů. K. K.

Šusta Josef, Dějiny Evropy v letech 1812—1870. — Praha. »Vesmír«. »Dějiny nového věku.« 8°. I. (1922) str. XI + 306, II. I. (1923) str. 176, II. 2. (1923) str. 180. —

Naše česká historická produkce postrádala dosud díla, které by se bylo snažilo pojmuti určitý dějinný úsek s hlediska širšího, evropského. Tuto značnou mezeru vyplnila nyní Šustova práce. Ale jako převážná většina vědecké literatury poválečné, i tyto tři svazky »Dějiny Evropy« nesou ráz příležitostný, neboť popudem k jejich vydání byly autorovy přednášky na učení pro službu konsulární a diplomatickou. Tento úkol nikterak nesnižuje význam celého díla, ba spíše naopak nutil ke zhuštění veškeré látky podávané, které ovšem laikovi leckdy způsobí obtíže velmi značné, přesto že Šusta zůstal i v této knize věren svému osvědčenému stylu ze »Dvou knih českých dějin«. Autor je mistr slohu, nebojí se řecnického obratu, avšak jeho řeč nezabíhá do frázovitě květnatosti, protože dovede vždy voliti výraz přiléhavý, který uspoří dlouhé výklady. Tato popularisace vědeckých poznatků byla rovněž vynucena původním určením práce, ale osvědčí se i jinde velmi dobře, zvláště tam, kde k vysvětlení složitého jevu historického je třeba uvéstí pohnutky a příčiny z rozličných oborů i různých dob.

Vysvitne to již z úvodu k celému dílu, které zaujímá dobu od pádu Napoleona I. až po frankfurtský mír. Porážka Napoleona I. žádá si vysvětlení ve svých příčinách. Proto Šusta se obrací k době dřívější. Napoleonova myšlenka světovlády je jen kopií myšlenky starověké, takže se idea imperialistická stává odkazem antiky, ale neudrzuje se vždy při své síle, nýbrž klesá či stoupá až do konce století XV., kdy

r. 1460 Antonio Marini z Grenoblu formuluje pro Jiříka Poděbradského známý projekt světového míru na podkladě vzájemné rovnováhy a dohody mezi oběma soupeři. Myšlenka jeho, která se sice nikdy neuskutečnila, přece značí nejvyšší mez této idee, neboť od tohoto okamžiku imperialismus klesal, až našel zase v Habsburcích horlivé své podporovatele. Avšak i tento rod se musí vzdát naděje ve světovládu a jeho úkol přejímá Ludvík XIV. se svými rádci kardinálem Richelieuem, Colbertem, Louvoisem a Le Tellierem. Ludvík buduje své plány jednak na pevné vnitřní organisaci státní, jednak na kulturním rozkvětu. Ale i francouzskému imperialismu vyvstává nebezpečný nepřítel v Anglii, tehdy reprezentované Vilémem III. Oranžským, a požadující pro pevninu zásadní »balance of powers«. Když mír utrechtský r. 1713 přinesl anglické politice vítězství, znovu se vynořuje projekt věčného míru od abbého Saint Pierra, který musí ovšem zůstat stejně krásnou utopií jako návrh Mariniho. Neboť antagonismus mocností vzbuzuje nové a nové boje, které nabývají prudkosti jednak obratností evropských diplomatů, jednak změněným názorem na stát, když zvítězila teorie jednotné a neomezené moci dynastické nad dualismem mezi panovníkem a stavy, jež pak ať došlo se k ní odvozením z božského práva biblického jako Bossuet či Filmer, ať z tak zvaného práva přirozeného jako Hobbes, dala základ k osvícenému absolutismu policejního a byrokratického státu XVIII. století. Jako kontrast k němu vystupuje osvícený liberalismus, hlásící se již od XVII. století Johnem Lockem a znovu formulovaným v nejrůznějších odstínech a stupnicích Voltairem, francouzskými encyklopedisty vůbec, Rousseauem, Schillem, Goethem, Alfierim, Adamem Smithem, až se jím připraví půda pro demokratická hesla zanesená z mladých amerických států. Fakticky rozvíříje toto snažení po »nové konstituci«, o níž usiloval Condorcet, teprve revoluce francouzská, která však nikterak nepotlačuje imperialismu, nýbrž naopak formuluje svůj vlastní, revoluční. Není potom divu, že zdvihne se záhy reakce, která nalézá uskutečnění v Napoleonovi, nositeli to imperialistických ideí v míře dosud neznámé. S jeho pádem, s nímž se shroutil i císařský imperialism napodobující do písmeny svůj antický vzor, vzrůstá se opět snaha evropských panovníků po zesílení své moci zejména proti rostoucímu hnutí národnímu. »Svatá Alliance« se snaží na sebe strhnouti veškeru moc a despotický Metternich, kolem něhož se opětně točí celá evropská politika jako kdysi se soustřeďovala u Napoleona, potlačuje především národní myšlenku, ale marně, neboť jeho politika zabředá v malichernosti a vlastně značí počátek konce Rakouska, které posaváde hrálo střídavě vůdčí roli v Evropě. Proti němu obratná politika anglická brzy zaujala vedoucí místo. Idea národní zavdává příčinu ke vzepření starým režimům zejména v jižních zemích. Po Španělsku a Portugalsku volajícím po ústavnosti následuje Itálie s touhou po sjednocení a hnutí filhelénské za »svobodu Řecka. Ale i jinde v Evropě červencová revoluce zanechala své zřejmé stopy: přinesla samostatnost Belgičanům, podnítila povstání polské, »illyris-

mem definovala program za spojení všech Jihoslovanů, povznesla sebevědomí uherských Slováků, a konečně přispěla i k českému obrození. Vítězství švýcarských vlastenců je pak poslední předzvěstí bojů r. 1848 a let následujících.

Touto metodou líčení světových dějin pokračuje Šusta i v druhé m díle, vypisuje zápasy v Itálii i ve Francii. Kdežto tu jde o zápas republikanismu s monarchismem, italští vlastenci bojují o národním sjednocení, podobně jako německé státečky pod vrchním vedením Pruska usilují o sloučení v jednotný stát, zatím co i český národ Palackým připomněl rakouské i německé politice, že nelze ani jeho tužeb přezírat. A ve střední Evropě opět vystupuje osobnost osudného jména Napoleon III., k němuž se víže řada politických přeměn, zasahujících zejména Itálii, Německo a Rakousko, kde nový vladař František Josef zdaleka nestačí upoutati k sobě probuzené rakouské národy slovanové a který nedoveďe rozpoznati, kde je pravé místo jeho říše. Proto pnohrává Rakousko válku s Pruskem a na konec i ztrácí postavení v Itálii, až konečně Bismarckova politika vítězí za nedlouho na celé čáře vznikem německé říše, jejíž hlavou stává se Prusko. A krátce před tím ozval se jediný hlas opravdu přátelský ve prospěch krutě napadené Francie v listě, který 8. prosince 1870 podal Palacký s Riegrem rakouskému kancléři.

V tom ukazuje se dobrá stránka Šustovy práce, neboť třebas že líčí evropské dějiny, aniž by opomenul i sebe menších států, přece vždy dovede vyzdvihnouti české stanovisko. Jsou to tedy vlastně politické dějiny s hlediska českého. Šustovo dílo je tím významnější, že si všímá při otázkách kulturních i řady problémů právních a státovědeckých, zejména národohospodářských. Tak hned na počátku (I. 92, 93) pojednal Šusta o historickoprávní škole, Savignym a jeho poměru ke Code Napoleon, jindy podal delší exkurs o novém hospodářském ruchu zavládnuvším v Anglii po zřízení prvních železnic, o liberalismu ve vědě, J. St. Millovi, Tomáši Moorovi, o zásadách hlásaných Smithem, Cobdenem, Peelem, Owenem, nechybí zmínky o saintsimonismu (II. 113), vzniku tradeunionismu (II. 129), a j. v. Právě pak proto, že tyto výklady jsou sdruženy s líčením o ostatních politických zjevech, dobře vynikne jejich původ, vznik a ovšem po př. také zánik.

Bylo již předem řečeno, že kniha Šustova je psána mistrným slohem. Zdálo by se snad, že práce bude přístupna proto širší veřejnosti. Než sloh je tak dalece zhuštěn a předpokládá tolik základních předem zažitých vědomostí z novodobé historie, že čtenářský její kruh se jistě velmi zúží, nemluvě ani o tom, že autor klade na uživatele jejího značné požadavky nejen jazykové, nýbrž i z jiných oborů zejména právních, geografických, ekonomických. Kromě toho jako skutečný citelný nedostatek je nutno vytknouti, že chybí veškeren literární aparát, který by leckdy vhodně doplnil výklady autorovy. Po této stránce musí býti učiněna výtka, třebas že jinak vítáme s radostí Šustovy »Dějiny Evropy«, jež jsou vpravdě prvními našimi evropskými dějinami s hlediska českého.

František Čáda.

Vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy university v Brně.
I. (1922). Stran 179. — II. (1923). Stran 207. (Sbírka spisů právnických a národohospodářských. Vydávají K. Engliš a Fr. Weyr. Sv. XVI. a XVIII. Nakladatelství Barvič a Novotný.)

Programem Ročenky je podle vlastních slov redakce (prof. Baxa, Kallab a Weyr) přinášeti příspěvky všech členů učitelského sboru právnické fakulty Masarykovy university, po případě uveřejňovati též vzorné a publikace schopné seminární a jiné literární práce posluchačů téže fakulty a konečně vésti stálou rubriku, v níž budou líčeny v hlavních rysech dějiny brněnské právnické fakulty, aby tak přehledně zůstaly zachovány budoucnosti.

Dva dosud vyšlé prvě svazky reprezentují se velmi důstojně. Ve svazku prvém je těchto deset příspěvků: od prof. Fr. Weyra: Bůh a stát, od prof. Jar. Kallaba: Pravotvorný monopol státu a požadavek logické jednotnosti právní vědy, od prof. Jos. Vacka: Idea komunismu na Veliké Rusi v době předrevoluční, od prof. Boh. Baxy: Vývoj a dnešní stav myšlenky zastupitelské ve sborech zákonodárných od prof. Dobr. Krejčího: Ke sporu o pojmu a povaze statistiky, od prof. Rud. Dominika: Nová úprava živnostenského pracovního poměru v právu československém, od prof. Jar. Sedláčka: Nárok zaměstnance na plat, nekonal-li službu, od prof. Jana Loevensteina: Hodnotná teorie jako složka cenotvorná, od docenta Jar. Stránského: Právo a milost.

Na konci prvního svazku líčí prof. Weyr vznik Masarykovy university v Brně.

S tímž jmény setkáváme se ve svazku druhém, jehož obsah jest rovněž velmi pestrý a zajímavý. Chybí jen jméno doc. Stránského, ale za to podán je příspěvek jednoho z posluchačů právnické fakulty brněnské, K. Koukala: Vliv Husových názorů o poměru státu a církve na čtyři artikule pražské. Profesori účastnili se těmito články: Engliš podal pod titulem Obyvatelstvo ukázkou z chystaného díla o národním hospodářství, od Weyra je stať: Úprava právního postavení politických stran, od Kallaba: Pohnutky nízké a nečestné, Vacek pojednává O zasnoubení v církevním právu římskokatolickém, Baxa napsal: Zásada dělení moci ve státu a soustava parlamentární, Krejčí vykládá Pojmy »politika«, »národní hospodářství« a »národohospodářská politika«, Dominik přispěl stať: Prameny československého bursovního práva v dějinném vývoji, Sedláček uveřejnil: Poznámky k navrhované reformě dědického práva, od Loevensteina je článek: Finanční věda v rámci národohospodářské noetiky.

Druhý svazek končí Vackovým přehledem: Dějiny fakulty ve školním roce 1922—23.

V tomto stručném referátě nemůžeme se podrobně zabývati obsahem článků uveřejněných v Ročence. Všeobecný dojem, jež oba svazky činí, jest velmi příznivý, a bylo by si jen přáti, aby nová publikace zůstala na dosavadní úrovni.

Studijním rokem 1922—23 stala se právnická fakulta Masarykovy

university v Brně ústavem úplným. Bylo docíleno, že se mohlo vyučovat ve všech čtyřech ročnících. V zimním běhu řečeného roku bylo na tamní fakultě zapsáno řádných posluchačů 582, v semestru letním pak 547. Ve druhém svazku Ročenky podává se též celkový přehled o státních a doktorských zkouškách vykonaných za rok 1922—23 na fakultě jakož i přehled o seminárních cvičeních a přisouzených cenách, po případě odměnách za podané konkurenční práce seminární. Potěšitelná jsou slova: »Výsledky a zkušenosti nabyté řediteli seminářů v seminárních cvičeních jsou více než uspokojivé a zajisté opravňují k naději, že v dohledné době vzroste z domácího posluchačstva dosti čekatelů akademického povolání učitelského.« Článek Koukalův ve druhém svazku Ročenky uveřejněný je nejlepším potvrzením uvedených slov.

S radostí vítáme Ročenku jako nové vědecké forum českého právnictva.
K. Kadlec.

Právní Obzor. Orgán Právnické Jednoty na Slovensku v Bratislave a orgán Jednoty konceptných uradnikov administratívnej služby na Slovensku v Bratislave s prílohou »Vestník ministerstva unifikácie.« Ročník VI. 1923.

Střediskem právníkého světa československého na Slovensku jest Právníká Jednota v Bratislavě. Její péči vychází jako její orgán Právní Obzor. Založen ještě za války dr. E. Stodolou z malých počátků rozvinul se po převratě za redakce dra Fajnora v pravidelnou měsíční revui rázu Pražského Právnicka, v níž ovšem vzhledem k dualismu práva v naší republice jsou probírány hlavně otázky práva na Slovensku platného. Ročník VI. (1923) jest toho dokladem.

Z oboru judičiálního sluší na prvním místě uvést 2 obširnější práce o právu slovenském totiž dra. V. Fajnora: Dědické právo na Slovensku a dra J. Horáka: Urbářské a příbuzné poměry na Slovensku. Obě práce podávají dosti podrobný obraz o dotýčných oborech slovensko-právních, jež v tom rozsahu v naší literatuře dosud zpracovány nebyly. Práce Fajnorova (výťah to z universitních přednášek) jistě značně přispěje k rozhodnutí otázky pro unifikaci obč. práva důležité, zda a do jaké míry bude účelno v dědickém právu ponechati na Slovensku odchylky na uherském právu se zakládající.

Práce Horákova byla odměněna 2. cenou Právníké Jednoty a podává nám na základě literatury maďarské po stránce dogmatické rozbor materiálního i formálního práva o poměrech poddanské půdy (urbářských) a o poměrech jim podobných na př. dvorských želiarech a p. Poměry ty byly upravovány četnými zákony staršími a novějšími a jsou i nyní na rozdíl od zemí historických stále živým pramenem různých sporův.

Prof. dr. Rath vyličuje prvky závazkův, prof. dr. Vážný podává na základě práva římského a se zřením k literatuře italské příspěvek k pojmu práva dědického a účelnosti jeho dnešní struktury. Dr. Rouček vykládá o správě smluvené a řadí sem případy jednak vyvolání

správy, tam, kde dle zákona nenastupuje, vzdání se správy a modifikace správy.

Zajímavé jsou poznámky dra Schwitzera k návrhu subkomitétu pro věcné právo. Kritické poznámky k právu o lombardních půjčkách podávají dr. Timčák a dr. Szegö. Na některé pochybnosti vzešlé při výkladu obchodního zákona rozšířením pojišťovacího regulativu na Slovensko ukazuje dr. Szegö.

Z trestního práva obsahuje Právní Obzor připomínky k osnově zákona čis. 8/24 (trestní řízení proti nepřítomným) z péra Ivana Jureckého a příspěvek dra Okályiho o »skutečnosti«
při pomluvě. Otázku, jaké újmy na cti občanské a v kterých případech nastupují dle trestního práva na Slovensku, řeší vzhledem k právu volebnímu dr. Fundárek, a z hlediska všeobecnějšího prof. Milota. Dosavadní úprava v tom směru nevyhovuje.

Pokud jde o právo veřejné, příslušné články zabývají se hlavně některými otázkami obecního zřízení slovenského. Prof. Laštovka ukazuje v článku: Obecní zřízení na Slovensku na veliké pochybnosti, jež vzbuzuje výklad platného zřízení obecního na Slovensku (čl. XXII: 86) vzhledem k novellám za republiky vydaným. Dr. Novák Jan píše o domovském právu na Slovensku, dr. Heinz pojednává o instančním pořadí, opravných prostředcích a lhůtách při volbách obecních. Značný rozruch vzbudilo i vypisování příspěvků pro účely náboženské obce římskokatolické v Bratislavě. O organisaci obce té a postupu při vypisování přírážek jedná článek dra Laštovky.

Vedle článků rozpravných jest v ročníku VI. zastoupen i přehled judikatury jak soudu nejvyššího a nejv. soudu vojenského, tak i nejv. správního soudu a podává přehled judikatury k zákonu o zajištění půdy drobným pachtýřům (z péra dra Pekárka), jakož i přehled literatury právnické.

K čis. 1 jest připojen Věstník ministerstva unifikačního, o němž bude referováno později.

Z obsahu ročníku jest patrné, že podíl právníků slovenských na odborné právnické práci vědecké stále stoupá, a že přispívatelé se do-
stavují celkem rovnoprávně z kruhů správních i judičiálních, zjev, který jistě jest velmi potěšitelným. L.

Weingart Miloš, Byzantské kroniky v literatuře církevněslovanské, 2 sv. Část I., Bratislava 1922, část II., t. 1923. Stran 246 a 577.

Obširné dílo mladého našeho slavisty má být přípravou ke kritickému vydání slovanského překladu kroniky byzantského mnicha Georgia Hamartola. Lětovník jeho nalézá se mezi rukopisy Šafaříkovy sbírky v Národním museu v Praze.

První část nadepsaného díla Weingartova zabývá se byzantskými kronikáři, kteří byli pojeti do literatury církevněslovanské, a má název Přehled byzantských kronik a jejich zpracování slovanská. Podává nejdříve obecnou charakteristiku byzantského dějepisceství, autor probírá za

sebou jednotlivé spisovatele kronik přeložených do církevněslovanského jazyka, Malalu, Nikefora, Symeona Logotheta, Zonaru a Manassea. Kronice mnicha Georgia Hamartola věnována je druhá část díla.

Kroniky jmenovaných spisovatelů nebyly podle autora hodnotnými díly literárními (až na Zonaru do jisté míry a Manassea — pro jeho formu básnickou), ale přes to zprostředkovaly slovanským čtenářům aspoň jakési vědomosti o klasickém starověku a jakýsi rozhled po dějinách světových, čímž značně přispívaly k rozšíření duševního obzoru. Jest arci smutným dokladem o kulturním opoždění Slovanů, že ještě v 16. a 17. stol. mohli opisovati překlady byzantských kronik starých několik století a málo cenných svým obsahem. Nicméně mají ony překlady slovanské význam i pro literaturu byzantskou, totiž pro textovou kritiku jednotlivých kronikářů. Bez slovanských překladů nelze namnoze pronést rozhodného slova o textových poměrech toho či onoho díla. Na základě slovanských překladů je předešlím možno opravit porušená místa v zachovaných řeckých rukopisech, ale mimo to i prováděti kritiku co do redakce a rozsahu některých kronik.

Více ovšem než pro byzantologa poskytuje studium kronikářských překladů pro slavistu. Literární historik poznává, že jen jedna byzantská kronika byla, pokud můžeme dosud tvrditi, přeložena na Rusi, ostatní všechny na Balkáně (do konce 14. stol.), a sice v Bulharsku. Na Rusi kvetla v těchto starých dobách vlastní tvůrčí činnost letopisná, a z byzantských kronik bylo přijímáno do domácích letopisů poměrně málo a zcela nahodile, a to ještě z jihoslovanských překladů, které byly ruským letopiscům známy již od samého počátku, t. j. od jedenáctého století. Rusové i Srbové přestávali pouze na opisování bulharských překladů. Tím se zároveň vysvětluje, proč právě Bulhaři nevytvořili vlastního letopisu jako Rusové, nebo aspoň takového jako později Srbové; veškerý jejich zájem a veškerá jejich plodnost dějepisná vyčerpaly se překlady z byzantské literatury.

Na konci první části svého díla podává autor chronologický pořad církevněslovanských překladů kronikářských.

Druhá část autorova díla věnována jest nejprve Georgiu Hamartolovi v byzantské literatuře. Na to se vykládá o slovanských překladech, jež máme ve dvou formách, v t. zv. Vremenniku čili v t. zv. redakci »bulharské«, a v Lětovníku, jehož redakce je nazývána »srbskou«, ač neprávem, poněvadž byla pořízena také v Bulharsku. Pražský (musejní) rukopis Šafaříkův náleží k této redakci druhé. Autor popisuje rukopisy obou redakcí a líčí vzájemné jejich poměry. Zvláštní kapitoly zabývají se jednak poměrem Vremenniku k Pověsti vremennych lét, jednak poměrem Lětovníku k řeckému originálu Georgiovu. Závěrem a výkladem o vzniku a vlivu Lětovníka vlastní monografie se ukončuje. Bulharský překlad Lětovníka vznikl podle autora asi ve třetí čtvrtině 14. věku, snad za vlády Jana Šišmana III. (1365—1393).

Také Lětovník zanechal stopy ve slovanské letopisné literatuře, a sice v srbské, v níž nabyl vlastně domovského práva. Chronografy

srbské (zvané též prology, carostavniky nebo starostavniky), totiž kompilace podávající dějiny starověké, římské a byzantské a pak dějiny ruské, srbské a bulharské, jsou v byzantských a starověkých dějinách založeny na překladech byzantských kronik a také na Lětovníku a byly asi sestavovány podle vzoru ruského. Nelze zatím podrobněji zjistiti, co v nich je z Lětovníku. K tomu je třeba je vydati anebo aspoň zpracovati. Zatím však máme ze 13 chronografů, dosud známých, vydány jen čtyři.

Po vlastních svých výkladech a příloze textové zabývá se autor ještě kritikou 2. svazku Istrinova díla o kronice Georgia Hamartola. Monografie opatřena je dvěma rejstříky, věcným a osobním.

Bylo by si přáti, aby se autorovi brzo podařilo vydati kriticky celý text Lětovníka.

Karel Kadlec.

Politika. Co má vědět o československé republice každý občan. Sv. I. a II. část 1. Vydal Československý Kompas. Praha 1923. Stran 327 a 507.

Podle předmluvy k I. sv. jest »Politika« pokusem o československou, soustavně uspořádanou encyklopedii politickou, která má přispět k prohloubení politické úrovně občanstva, naší republiky. Jistě se nemýlíme, vyslovíme-li mínění, že dílo vyšlo z iniciativy redaktora dra Zdeňka Tobolky., který před lety u Laichtera (počínajíc r. 1906) vydával podobný sborník, nesoucí název Česká Politika. Je to nepopíratelnou zásluhou nejen redaktorovou, nýbrž i Československého Kompassu, že dochází za změněných politických poměrů k dílu dnes nanejvýše naléhavému, které by všestranně informovalo o politických, hospodářských a kulturních poměrech nového československého státu.

Úspěch a význam takových publikací záleží na výběru přispívatelů, a tu lze z dosavadního prvního svazku a první části svazku druhého souditi, že bude i pro další části díla postaráno o dobré síly. Svazek první je rozdělen na tři oddíly. První je nadepsán Základní pojmy, druhý Vznik československého státu, třetí pak území československé republiky. Do oddílu prvního přispěl Frant. Fiedler zajímavým článkem Politika vědou a uměním a Václav Joachim informativní statí theoretického, všeobecného rázu, nadepsanou Stát. Ke konci obou článků podán jest — jako vůbec u všech příspěvků sborníku — nejstručnější přehled literatury.

Oddíl druhý skládá se ze tří článků. Václav Novotný napsal: Území českého státu v historickém vývoji, Zdeněk Tobolka: Česká politika za světové války, Jan Krčmář: Právní základ československé republiky. Osobní pečť nese delší příspěvek Tobolkův obsahující naimnoze informace, jež pocházejí od osoby na politických událostech za světové války aktivně zúčastněné a také silně angažované.

Oddíl třetí I. dílu má čtyři články. Frant. Koláček pojednává o velikosti a poloze naší republiky a fysikálně zeměpisném přehledu Československa, Karel Kavina o rostlinném bohatství našeho státu a Štěpán Soudek o jeho bohatství živočišném.

Příspěvek Tobolkův doprovázen je podobiznami předních našich politiků a jinými vyobrazeními. Na konci jest připojena mapa československé republiky.

Druhý díl »Politiky« určen jest statím o státním národě československé republiky. V první dosud vyšlé části pojednává se o početné síle tohoto národa a jeho hmotné kultuře. V části druhé budou uveřejněny stati o jeho kultuře duchovní.

Články I. části II. dílu jsou zahájeny příspěvkem B. Linharta Ustanovení mírových smluv o obyvatelstvu československé republiky. Čtenář poučuje se tu o spleťtých ustanoveních mírových smluv, pokud jeví důsledky a vlivy na právní normy vnitrostátní. Následuje A. Boháčova stať rázu statistického o obyvatelstvu naší republiky. J. Auerhan podal instruktivní článek o Čechoslovácích za hranicemi našeho státu. Prof. Jindřich Matiegka jedná o vzniku (ethnogenii) národa československého a jeho plemenném složení. Dochází k výsledku, že národ náš jako všechny národy evropské vůbec je velmi pestrého plemenného původu. Dr. Lad. Procházka přispěl statí o zdravotnictví republiky československé. Kriticky probral a osvětlil pozemkovou reformu našeho státu známý znalec agrárních poměrů dr. Frant. Fiedler. Velmi bohaté obsahem jsou dále tyto stati: K. Franzla Průmysl v republice československé, Ant. Basche Průmyslová politika, Jos. Macha Dělnická otázka v průmyslu, E. Šterna Základy československého dělnického práva, Lva Wintra Sociální pojištění, Jana Dvořáčka Československá obchodní politika, P. Smutného Peněžní ústavy v československé republice, Jos. Drachovského Veřejné finance ve státě, Oty Šmída Naše železniční a plavební politika, Em. Zimmlera Vodní cesty v republice československé, J. Nováka Pošta, telegraf a telefon a Karla Trapla Poštovní úřad šekový.

Nemůžeme ani zběžně zabývatí se obsahem všech právě jmenovaných statí. Stačí, řekneme-li, že všechny jsou psány odborníky znalými příslušné látky. Velmi cenné jest při mnohých z těch článků, že seznamují čtenáře nejen s přítomným stavem otázky, nýbrž že jdou i do minulosti a podávají také jakousi historii probíraného předmětu. Data, jež jednotliví přispěvatelé uvádějí, spočívají namnoze na úředním, veřejnosti dosud nepřístupném materiálu.

K. Kadlec.

Chlup Rudolf, Účtování a bilancování v obchodním podniku a účetnictví státní. Bratislava, 400 stran. Cena Kč 60.—. Vyšlo vlastním nákladem autorovým.

Dílo pojednává o účetnictví kupeckém jednoduchém, podvojném a americkém a o základech státního účetnictví (o kameralistice). Výklady provázeny jsou četnými příklady, vše ve slohu jasném a snadně srozumitelném, neboť autor má široké a bezprostřední styky s praxí, mohl po svých zkušenostech vybrat materiál vhodně upravití. Dílu tomu dostalo se v kruzích interesovaných příznivého přijetí a to nejen v podnicích obchodních, ale i v podnicích a úřadech státních různých kategorií, ba i ve státních úřadech centrálních a v jiných podnicích a úřa-

dech veřejných, jakož i v kruzích advokátů a právních zástupců. První vydání bylo v krátkém čase úplně rozebráno a autor pořídil hned vydání druhé.

Právní filosofie.

Tomsa Bohuš, *Idea spravedlnosti a práva v řecké filosofii*. Náleželo by vlastně povolanějšímu, aby v tomto časopise referoval o knize Tomsově. Ujímám-li se toho úkolu přes to sám, činím tak jen proto, abych upozornil na práci, kterou považují za velmi hodnotnou a také důležitou pro ty, kteří se chtějí vážně zabývat studiem dějin filosofie práva. Řeckou filosofii musí každý filosof promyslet, ačkoli není každému možno osobně znovu prožít a probojovat trnitou dráhu, kterou musil podstoupit autor knihy, o níž referuji. Na mysli mi táne závažná věta Machiavelliho (Úvahy III. 1.). »Má-li náboženství nějaké nebo nějaká republika žít dlouho, musí se často vraceti ke svým počátkům.« Totéž jistě platí o filosofii. Nestačí, znát produkty posledních dní. V době, kdy se »knihy požívají jako vejce — dokud jsou ještě čerstvé«, je snad zvláště důležité, časem se vrátit k počátkům a zamyslet se nad duchovním dílem těch velikých světél minulosti, jejichž záře přes propasti věků podnes osvětluje naše cesty. Nejen jejich kladné hodnoty, ale i jejich poblouzení i chyby otřesou trochu sebevědomou přímočarostí, které mnohý človíček podlehne proto, že neví co bylo před ním, neví, že opakuje tisíciletou pravdu nebo že klopýtá přes tisíciletou chybu

Zapnese člověka na př vítr do společnosti lidí blahobytných i vzdělaných v obvyklém smyslu slova. Hovor se stáčí na otázku práva, spravedlnosti, mravnosti. Vítězí lidé ironické skepse, prázdného relativismu a hájí-li kdo životní klad, závaznost řádů mravních bude označen jako člověk naivní, skoro politování hodný, zkratka filosof. A pozorovatel má neodbytný dojem: *Sofisté*. Vynoří se Tomsova výstižná věta: »Zničili staré modly, ale nedovedli dáti lidskému jednání nových pevných základů, na nichž by člověk vybudoval svůj mravní život; odňali myslícímu individuu každé objektivní kriterion a zanesli do života anarchii a rozklad.« Jak to přijde, že vzdělaní a moderní lidé r. 1924 pronášejí věty, které by bylo možno přirovnati k prastarým vykopávkám, pokrytým tisíciletou patinou — a při tom myslí, že pronášejí věci originální, zcela nové, hesla moderní civilizace dneška a zítřka? Snad by se v nich cosi hnulo kdyby si přečetli, jak jejich životní lež úspěšně potíral již — Sokrates.

Knihá Tomsova nás vede dějinami řecké filosofie právní od dob mythologických až po poslední výběžky filosofie poaristotelské, pokud se vyvíjela na půdě řecké. A celým tím dlouhým obdobím, více než 300 let vleče se jedna velká a základní chyba: mísení spravedlnosti (která je plodem éthického citění lidské osobnosti) a práva (které je plodem sociálního spolužití lidských zástupů). Proto také byl tak velmi těžký úkol hledati ideu spravedlnosti a práva, vlastně dvě idee splývající, nepřesně